

2026
ÁPRILIS
16-18.

TANSZÉKI HAGYOMÁNYOK ÉS VÁLTOZÓ VILÁGOK

Néprajz és
kulturális antropológia szakos
hallgatók
III. konferenciája

Absztraktfüzet

Konferencia helye: MTA DAB Székház,
4032 Debrecen, Thomas Mann u. 49.

Konferencia ideje: 2026. április 16–18.

Szervező:

Debreceni Egyetem
Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Kiadja:

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Borítóterv:

Ityim Jenő, Vadász Vanda

Technikai szerkesztő:

Szabó Henriett

ISBN 978-963-490-790-9

KÖSZÖNTŐ

A Néprajz és kulturális antropológia szakos hallgatók III. tudományos konferenciája az OTDK mellett a tudományterület legfontosabb hallgatói szakmai rendezvénye. A Debreceni Egyetem Néprajztudományi és Muzeológiai Intézete számára nagy megtiszteltetés, hogy Szeged és Budapest után a Kárpát-medencei képzőhelyekről érkező hallgatókat és oktatóikat a három napos eseményen házigazdaként vendégül láthatja.

Reményeink szerint az elhangzó előadások a tapasztalatszerzés mellett alkalmat kínálnak arra is, hogy a szakma jövőjét meghatározó fiatal generáció tagjai megismerkedjenek egymással, és lehetőséget nyerjenek a néprajztudomány és kulturális antropológia akadémiai műhelyeiben zajló kutatások kölcsönös megismerésére. Bízunk abban, hogy a debreceni rendezvény minden résztvevő számára inspiratív tudományos esemény és élményekben gazdag találkozási alkalom lesz.

Szabó Henriett

TANSZÉKI HAGYOMÁNYOK ÉS VÁLTOZÓ VILÁGOK
A néprajz és kulturális antropológia szakos hallgatók
III. konferenciája

DEPARTMENTAL TRADITIONS AND CHANGING WORLDS
3rd Conference for Students Majoring in Ethnology and Cultural
Anthropology

ABSZTRAKTFÜZET

Szerkesztette:

SZABÓ HENRIETT

2026. ÁPRILIS 16. CSÜTÖRTÖK

9:00 - 10:00 Regisztráció (MTA DAB Székház, aula)

10:00 – 10:15 Megnyitó (Bognár Rezső Terem)

10:15 – 11:00 Plenáris előadás: Keményfi Róbert: *Mi végre néprajztudomány a 21. század elején?*

11:00 – 11:15 Kávészünet

11:15 – 12:45 Szekcióelőadások I.: Vizuális etnográfia (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Szabó Henriett (DE)

11:15–11:30 Klima Döníz: *„Add oda, hadd nézzék!” – Életfordulók reprezentációja egy magyarfalusi fotógyűjteményben* (SZTE)

11:30–11:45 Erős Eszter: *Korkép – életkép? Régi idők mérlege az online vizuális emlékezetkutatásban* (PTE)

11:45–12:00 Takács Gábor Csaba: *A velünk élő cigány kultúra – cigány/roma reprezentáció a filmvászonon a XX-XXI. század fordulóján és annak hatása napjainkban* (DRHE)

12:00–12:15 Mihályi Sára Emese: *Családi fényképalbum: egy vizuális élettörténet* (ELTE)

12:15–12:30 Nagy Dóra: *A film, mint kutatási terep* (DE)

12:30–12:45 Vita, kérdések

12:45 – 14:00 Ebédszünet

14:00 – 15:30 Szekcióelőadások II.: Folklórvizsgálatok napjainkban (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Apjok Vivien (SZTE)

14:00–14:15 Keresztény Csenge: *„Nem mindenki terepre való?” Egy moldvai lakodalom kutatásának tanulságai a kutatói alkalmasság és önreflexió kérdéseiről* (SZTE)

14:15–14:30 Imre-Horváth András: *Újraszótt kapcsolatok. Martin György vámosatyai kéziratának revíziója* (ELTE)

- 14:30–14:45 Mikulics Ádám: „Az Állami Népi Együttesről van szó!” – a hagyományos tánckultúra színpadi megjelenítésének koncepciói a „folklórviták” tükrében (DE)
- 14:45–15:00 Németh Richárd Gábor: *Adalékok Dégh Linda kutatói pályájához: mesegyűjtéseinek forrásalapú vizsgálata (1937-1964)* (SZTE)
- 15:00–15:15 Szinok Bianka: *A mikófalvi lakodalmi étkezés a XX. század második felében és a XXI. század elején* (ELTE)
- 15:15–15:30 Vita, kérdések

15:30 – 16:00 Kávészünet

16:00 – 17:45 3. Session – Anthropological Case Studies (Csokonai Terem)

Session chair: Gabriella Vámos (ELTE)

- 16:00–16:25 Invited guest lecturer: Eleonora, Fusi: *Dancing Giné Faré in Kindia (Guinea): Ethnography of a Female Choreographic Practice* (Bologna)
- 16:25–16:40 Lakni Prasanjali Kumarasiri: *The "Hethma" Ritual of the Veddha Community in Sri Lanka and Its Role in Contemporary Society* (DE)
- 16:40–16:55 Maram Alshawabkeh: *Ethical Leadership as a Cultural Practice: An Anthropological Study of Morality at Work in a Non-Western Context* (DE)
- 16:55–17:10 Meryem Madili: *Intangible heritage as therapy: Applied Anthropology and the Revitalization of Gnawa Healing Rituals in Morocco* (DE)
- 17:10–17:25 Jose Antonio Lorenzo Tamayo: *From novice to practitioner: A phenomenological and anthropological study of embodiment among Sayaw ng Pagbati dancers within a Southern Tagalog community of practice* (DE)
- 17:25–17:45 Vita, kérdések

16:00 – 17:30 Szekcióelőadások IV. – Migráció és mobilitás (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Balatonyi Judit (PTE)

- 16:00–16:15 Szekernyés Tünde: „Itthonról megyünk haza” – Erdélyi fiatal felnőtt diplomások Budapesten (BBTE)
- 16:15–16:30 Navarrai Mészáros Márton: *A budapesti ecuadori közösség migrációs tapasztalatai, identitásformálódása és interkulturális kapcsolatrendszere* (ME)
- 16:30–16:45 Kürti Tünde: *Munka: gazdaság és moralitás. Modern vállalati szférában dolgozó erdélyi fiatalok perspektívái* (DE)

- 16:45–17:00 Petro Krisztina: *Megpróbáltatás és öröm a csehszlovák-magyar lakosságcsere során kitelepített nagymegyeriek emlékezetében* (ELTE)
- 17:00–17:15 Kiszil Okszana: *„Két világ között”: a migráns gyermekek és az alkalmazkodási stratégiák* (DE)
- 17:15–17:30 Vita, kérdések

18:00 – Fogadás a konferencia előadói és a meghívott vendégei számára (MTA DAB Székház, aula)

Lakni Prasanjali Kumarasiri: *Sri Lanka-i hagyományos táncbemutató*

2026. ÁPRILIS 17. PÉNTEK

09:00 – 09:45 Plenáris előadás: Biczó Gábor: *Mi végre kulturális antropológia a 21. század elején?*

09:45 – 10:00 Kávészünet

10:00 – 11:30 Szekcióelőadások V. – Vallási néprajz (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Kis-Halás Judit (ELTE)

- 10:00–10:15 Szabó Ilona: *A csíkdánfalvi rózsafüzér: hagyományok, vallásgyakorlás és közösség* (BBTE)
- 10:15–10:30 Páncsics Nóra: *Túl a zsidó helytörténeten – Kapcsolathálók, stratégiák és társadalmi beágyazottságok „szegedi” zsidó családok példáján a 19. század utolsó harmadában* (SZTE)
- 10:30–10:45 Svábi Kovács Viktor: *Komádi kalamajka. Egy botrányos lelkészválasztás néprajzi és antropológiai olvasatai* (ELTE)
- 10:45–11:00 Berty Réka: *Variáció és motívumvonzódás a somogyi archaikus népi imádságokban* (ELTE)
- 11:00–11:15 Kádár Anna Katalin: *Templomból a kocsmába, kocsmából a templomba... Betekintés a görögkatolikus valláselhagyó és pravoszláv hitre térő ruszinság történetébe a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével folytatott levelezés tükrében* (DE)
- 11:15–11:30 Vita, kérdések

11:30 – 11:45 Kávészünet

11:45 – 13:15 Szekcióelőadások VI. – Közösség és társadalom (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Csiszár Imre (DE)

- 11:45–12:00 Bakos B. Fanni: *Magán-kívül: Az otthon és az intézmény paradoxona egy pszichiátriai bentlakásos otthon életmódjában* (ME)
- 12:00–12:15 Kertész Emőke Ilona – Géber Kikinda: *Módszertani dilemmák egy szegedi roma közösség kutatásával kapcsolatban* (SZTE)
- 12:15–12:30 Kovács Botond: *„Városi, kortárs verziója a régi gyűjtögetésnek” – a közösségi élelmiszermentés néprajzi vizsgálata* (ELTE)
- 12:30–12:45 Steib Janka: *Eltűnt bányászkolóniák a források tükrében* (DE)
- 12:45–13:00 Ferenczi Emma Lídia: *Női közösségek és mindennapi munkakultúra. A fonótól a szocialista textiliparig* (ELTE)
- 13:00–13:15 Vita, kérdések

13:15 – 14:15 Ebédszünet

14:15 – 15:45 Szekcióelőadások VII. – Környezet és kultúra (Bognár Rezső Terem)

Szekcióelnök: Balogh Pál Géza (PTE)

- 14:15–14:30 Demeter Noémi Beatrix: *Táj és ember viszonya egy mezőségi településen* (BBTE)
- 14:30–14:45 Nagy-Laczkó Balázs: *A fák mint a helyi közösségek tagjai Békés vármegyében* (PTE)
- 14:45–15:00 Csiszár-Szabó Eszter: *A szalma, mint kulturális örökség szerepe Hajdúnánás imázsépítésében egykor és napjainkban* (DE)
- 15:00–15:15 Kiss Rebeka Márta: *Hagyományos ökológiai tudás a szelídgesztenye génmegőrzésében* (PTE)
- 15:15–15:30 Vona Zoltán: *A Rózsa András és Rózsa Sándor betyárok koponyáin végzett frenológiai vizsgálatok eredményei* (DE)
- 15:30–15:45 Vita, kérdések

16:00 – 16:15 Konferencia zárása

16:15 – 19:00 Kísérőprogram I.

Látogatás tárlatvezetéssel a **Debreceni Zsidónegyed intézményeibe**

Heller Zsolt: *Szagrális és profán terek használata a kelet-magyarországi zsidó közösségek vallási néprajzában* (DE)

Fogadás, kötetlen beszélgetés

2026. ÁPRILIS 18. SZOMBAT

10:00 – 13:00 Kísérőprogram II.

Programvezető: Nagy Éva (DE)

Látogatás tárlatvezetéssel a **Debreceni Református Kollégium Múzeumába**

A Nagytemplom látványosságainak megtekintése

ABSZTRAKTOK

Bakos B. Fanni: Magán-kívül: Az otthon és az intézmény paradoxona egy pszichiátriai bentlakásos otthon életmódjában

Miskolci Egyetem, Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

Kutatásom egy pszichiátriai bentlakásos intézmény lakóinak életmódját vizsgálja kulturális antropológiai szempontból az intézményi “elit”, avagy egy művészetterápiás csoport mindennapjainak, életvilágának megismerésén keresztül, fókuszba helyezve az otthon és az intézmény paradoxonát. A holisztikus és rendszerszemléletű megközelítés lehetővé teszi, hogy a pszichiátriai intézmény lakóinak életét ne kizárólag a diagnózis szemüvegén keresztül értelmezsem, hanem társadalmi, intézményi és saját értelmezési kontextusukba ágyazva vizsgáljam. A kutatás empirikus tapasztalatokra épülve megmutatja, hogy egy zárt intézményi csoport hogyan alkalmazkodik és miként tanúsít ellenállást egy egyszerre gondoskodó (otthon) és fegyelmező (intézményi) rendszer keretein belül. Az alkalmazkodás és ellenállás mintázatai egyéni életutak, mindennapi gyakorlatok és térhasználat, továbbá az identitás kérdésein keresztül rajzolódnak ki. Végző soron a kutatás célja, hogy a többségi társadalomtól elszigetelt, tabuként kezelt pszichiátriai intézmény tere és közössége részben feloldódjon e titkosítás alól, és így képet kapjunk arról, mi ez a hely, kik élnek benne a diagnózis mögött, miért élnek ebben az elzárt világban - és mit mondhat ez el rólunk, “kintiekről”.

Kulcsszavak: kulturális antropológia, életmódkutatás, stigma, bentlakásos intézményi kultúra, pszichiátria

Berty Réka: Variáció és motívumvonzódás a somogyi archaikus népi imádságokban

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK Néprajzi Intézet

Absztrakt

Együd Árpád (1921–1983) Somogy megye jeles néprajzi gyűjtője és kulturális patronusa volt. 1946-ban testnevelő tanárként került a Somogy megyei Csurugóra, később a Somogy Megyei Múzeum tudományos főmunkatársa lett Kaposváron. A folklór és a tárgyi néprajz szinte minden műfajában gyűjtött, nagy mennyiségű kézirat, fotó, hang- és filmfelvétel maradt hagyatékában, melyet jelenleg a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum őriz. A 2021-ben indult hagyatékredezési munkához kapcsolódva kezdtem a hagyaték archaikus ima korpuszával foglalkozni. Az Együd-hagyatékban mintegy 300 archaikus imaszöveg található, mely egyedülálló a magyar nyelvterületen – kevés ilyen volumenű imagyűjtést ismerünk, különösen egyetlen megyéhez kapcsolódóan. Az imák 70 településről, közel 150 adatközlőtől származnak. A gyűjteményben egyedülálló kutatási lehetőségek rejlenek, megfigyelhető például a több alkalommal ugyanazon adatközlőtől rögzített szövegek egymáshoz képesti variálódása, sok esetben találhatóak a kéziratban kiegészítő jegyzetek az átadás-átvétel folyamatával kapcsolatban, és lehetséges a – jelenleg csak töredékesen hozzáférhető – hangzóanyagok összevetése a lejegyzett szövegekkel. Az előadás ezen korpuszban mutatja be az

egyéni gyakorlatban és a szóbeli átadás során megvalósuló variációképződés folyamatát, valamint a motívumok és a motívumvonzódás vizsgálatának lehetséges aspektusait.

Kulcsszavak: archaikus népi imádság, Együd Árpád, Somogy megye, variáció

Csiszár-Szabó Eszter: A szalma, mint kulturális örökség szerepe Hajdúnánás imázsépítésében egykor és napjainkban

Debreceni Egyetem, Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Absztrakt

A szalma, a szalma feldolgozása és az abból kifejlődő szalmaipar Hajdúnánás múltjában nagyon fontos szerepet töltött be. A 19. század elején megjelenő szalmafeldolgozás a század végére olyan virágzó szalmaiparrá fejlődött, amely a várost nemcsak a Hajdúságban és az országban, de a Monarchia teljes területén és még azon túl is ismertté tette. Ez a múlt olyan kulturális örökséget jelent, ami szerepet játszott a város imázsának a kialakulásában és építésében régen is és napjainkban is. A környező hajdúvárosok Hajdúnánást „szalmás városnak”, lakóit pedig „szalmásoknak” hívták, ami egyértelműen jelzi, hogy mennyire összeforrt a várossal a szalma és a szalmaipar. Azt, hogy napjainkban mennyire van jelen a város imázsában a szalma, csak akkor lehet megválaszolni, ha ismerjük korunk hajdúnánási társadalmának a viszonyulását a szalmához, mint kulturális örökséghez. Ennek érdekében nagyszabású kutatásba kezdtem és végül összesen 532 hajdúnánási és Hajdúnánásról elszármazott, a városhoz azonban még kötődő személy megkérdezésével állt össze egy olyan adatbázis, amelyből konkrét válaszok olvashatóak ki napjaink hajdúnánási társadalmára és a városi imázsra vonatkozóan. Jelen munkában ezen kérdőíves felmérés eredményei alapján igyekszem választ adni arra a kérdésre, hogy a város imázsépítésében mekkora jelentőséget tulajdonítottak egykor és mekkora jelentőséget tulajdonítanak ma a hajdúnánásiak a szalmának, mint az egyik legfontosabb helyi kulturális örökségnek.

Kulcsszavak: szalma, mint kulturális örökség, imázsépítés

Eleonora Fusi: Dancing Giné Faré in Kindia (Guinea): Ethnography of a Female Choreographic Practice

Bologna

Abstract: Eleonora Fusi: Dancing Giné Faré in Kindia (Guinea): Ethnography of a Female Choreographic Practice

The lecture, titled Dancing Giné Faré in Kindia (Guinea): Ethnography of a Female Choreographic Practice, investigates the dance practices called giné faré, performed in Kindia, Guinea. The name itself reflects part of their meaning, as “giné” in Sousou language means “woman,” while “faré” indicates “dance.” This cultural phenomenon

pertains mainly to weddings within the Sousou ethnolinguistic group, whose participation is predominantly female. The primary aim of the research was to explore the values conveyed through these ceremonial practices, including the dance movements, gestures, choreography, and songs, and their impact on the anthropopoietic construction of female identities within the socio-cultural context of Kindia.

From this study, giné faré emerges on one side as a tool for reiterating dominant norms and values associated with female experiences—such as the importance of motherhood, hospitality, protection, and purity, elements essential to the representation of femininity within the social fabric - and on the other side, as a vehicle for building female networks, such as séré, fundamental for the transmission of knowledge and strategies for self-determination, allowing continuous rearticulation of male-centric constraints. These factors reveal the persistence of power imbalances in gender expectations, rooted in structural issues connected not only to an unequal society but also to intersecting axes such as poverty, social background, and inequality dynamics, which globally privilege some countries at the expense of others.

Demeter Noémi Beatrix: Táj és ember viszonya egy mezőségi településen

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet

Absztrakt

Előadásom Teke szőlőterületeinek a helyzetét tárja fel. A két világháború előtti időszakban Teke körülbelül 200 hektár szőlőterülettel rendelkezett, amely intenzív szőlőművelésre utal. Az eddigi interjúk alapján az adatközlők elmondták, hogy Teke több települést is ellátott minőségi borral.

Egy évszázad lefolyása alatt a szőlőterületek nagysága 62 hektárra csökkent, és ma már kevesebb lakos foglalkozik a művelésükkel. A területek közel felét egy vállalkozó birtokolja. A falu tájképe az elmúlt száz év során radikális átalakuláson ment keresztül, ennek ellenére a bor és a szőlő fogalma továbbra is szorosan kapcsolódik a lakosok mentális képzetéhez. Habár az intenzív szőlőtermesztést már közel fél évszázada, hogy a falubeliek nem folytatják, mégis az identitásuk egyik fő vetületét képezi. A szőlőhöz kötött emlék annyira átható, hogy Beszterce-Naszód megye többi települése is a bortermő vidékre hivatkozik, ha Teke vidéke kerül említésre. A hírnévhez hozzájárultak a szászok is, ők az egykori tekei borkultúra egyik kiemelkedő etnikai csoportja.

A tekei szőlőtémára egy nonprofit egyesület is felfigyelt, az Asociația Mocănița Transilvaniei (Erdélyi Gőzmozdony Egyesület). Ezen szervezet a tekei volt állomáson található gőzmozdony restaurálásával és fesztiválok szervezésével foglalkozik. A fesztiválok témája kiterjed a borkultúrára is, ami ugyancsak a helyi közösség identitásáról alkotott képre ráerősít.

Az előadás a szőlő, a szőlőművelés, a borkészítés és az emberek közötti szoros viszonyt taglalja. Fókuszpontba az ökológiai perspektíva és az etnikai viszonyok esnek. Fő kérdésem a következő: az etnikai összetettség hogyan formálja a tájhoz és a szőlőhöz való viszonyulást, illetve az ökológiai perspektívát mennyire vonják be az egyének.

Kulcsszavak: táj, tájhasználat, szőlő, identitás

Erős Eszter: Korkép – életkép? Régi idők mérlege az online vizuális emlékezet-kutatásban

Pécsi Tudományegyetem, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék

Absztrakt

Napjainkban szinte mindannyian találkozunk régi fényképeket gyűjtő és prezentáló, de intézményi háttérrel nem rendelkező kezdeményezésekkel a közösségi médiában. Ezek az alulról szerveződő, alternatív archívumként is értelmezhető fényképalbumok készülhetnek egy-egy település, lokális közösség, nemzetiség, korszak anyagának összegyűjtésére, de akár konkrét témák köré is szerveződhetnek. Általában Facebook csoportok vagy oldalak formájában valósulnak meg, és amíg az idősebbek számára az emlékezés, addig a fiatalabbak számára a múlttal való találkozás lehetőségét kínálják. Mind az általuk bemutatott képi világ, mind pedig a hozzájuk kapcsolódó kommunikáció gyakran a nosztalgia jegyeit hordozza, így a jelenség összességében a múlt szebbik arcát teszi láthatóvá. A 2020-ban kezdett, majd 2024-ben egy MA-s szakdolgozattal ideiglenesen lezárt kutatásomban a figyelmemet egyetlen kistelepülés – a Tolna megyei Grábóc – vizuális emlékezetére irányítottam, és arra a megállapításra jutottam, hogy az online felület a múlt pozitív arculataként funkcionál. Ebből adódóan a negatív tartalmú emlékek nem kaphatnak helyet ebben a folyamatban, viszont az interjúszituációkban gyakran előkerülnek, árnyalva a közösségi médiában idillinek beállított képet. Azonban az online fotógyűjtés jelenségének szélesebb körű, más példákra is kiterjedő vizsgálata új eredményeket hozott. A múlt árnyai ugyanis ha nem is mindig explicit módon, de begyűrűznek a nyilvános emlékezetbe. Előadásomban a 2025 őszén, doktori tanulmányaim keretében megkezdett összehasonlító vizsgálatom részeredményeit mutatom be. Alapgondolatom, hogy a falusi fotógyűjtő Facebook-csoportok elsősorban a faluhoz való kötődést hivatottak erősíteni az emlékkörzésen keresztül. Ennek fényében felmerül a kérdés, hogy a 20. század traumái, illetve a hétköznapi életet megnehezítő problémák tudnak-e integrálódni a nosztalgikus beszédmódba? Mikor és milyen kontextusban lehet helye a negatív emlékeket idéző történeteknek abban az esetben, ha fenn akarják tartani a múltból alkotott pozitív képet? Összességben hogyan jelenik meg mindez a közösségi médiában? Előadásomban ezekre a kérdésekre fogok választ adni hét dél-dunántúli falu anyagán keresztül.

Kulcsszavak: emlékezet, fotó, közösség, digitális etnográfia

Ferenczi Emma Lídia: Női közösségek és mindennapi munkakultúra. A fonótól a szocialista textiliparig

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK Néprajzi Intézet

Absztrakt

Előadásomban a soproni ruhagyár társadalmi és kulturális szerepét vizsgálom a helyi nők életében, különös tekintettel arra, hogy a szocialista időszak intézményesült textilipara milyen módon vethető össze a paraszti társadalom hagyományos női munkaközösségeivel, elsősorban a fonó intézményével. Sopronban az 1950-es évektől működő ru-

hagyár évtizedeken keresztül stabil megélhetési lehetőséget biztosított a város és környéke női lakosságának jelentős része számára. A gyár azonban nem csupán gazdasági intézményként működött, hanem olyan mindennapi társadalmi térként is értelmezhető, amelyben sajátos munkakultúra, kapcsolatháló és kollektív tapasztalat alakult ki, és mára a kulturális emlékezet online formái is megjelentek. Arra keresem a választ, hogy a modern ipari munkaszervezés keretei között létrejövő női munkaközösségek milyen mértékben mutatnak strukturális és funkcionális párhuzamokat a hagyományos paraszti társadalom fonóinak közösségi szerepével. A fonó a falusi közösségekben nem csupán a textilfeldolgozás helyszíne volt, hanem a női közösségi élet fontos színtere is, ahol a munkavégzés társas együttléttel, történetmeséléssel, énekléssel és a közösségi normák átadásával kapcsolódott össze. A kutatás fényt derít arra, hogy a gyári munkakörnyezetben kialakultak-e hasonló informális közösségi struktúrák, illetve, hogy a gyári munka miként járult hozzá a női identitás, a mindennapi társadalmi kapcsolatok és a kollektív emlékezet formálódásához. A kutatás kvalitatív módszertani keretben, félig strukturált életútinterjúk segítségével valósul meg. Az interjúk egykori gyári, különböző részlegesen dolgozók személyes tapasztalataira, a munkavégzés mindennapi gyakorlatára, a munkahelyi közösségi kapcsolatokra, valamint a gyárhoz kötődő emlékezet narratíváira fókuszálnak. A tanulmány célja annak feltárása, hogy a szocialista ipari munkaszervezés milyen módon alakította át, illetve milyen mértékben őrizte meg a korábbi, közösségi alapú női munkagyakorlatok bizonyos társadalmi funkcióit, valamint, hogy a ruhagyár miként értelmezhető a helyi társadalom emlékezeti és kulturális kontextusában.

Kulcsszavak: tömegtermelés, divat, közös emlékezet, női életutak és identitásképzés

Heller Zsolt: Szakrális és profán terek használata a kelet-magyarországi zsidó közösségek vallási néprajzában

Debreceni Egyetem, Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Absztrakt

A magyarországi zsinagógák sorsa a 2. világháborúval, a magyar zsidóság körében végzett pusztításával megpecsételődött. Az ezt megelőzően a hazánkban élt egykori zsidó közösségek tagjai közül kevesen térhettek vissza a szülővárosukba, egykori lakhelyükre, ahol azzal szembesülhettek, hogy a háború előtt megszerzett tulajdonaiktól megfosztották őket, vagyonukat széthordták így a hazai zsidóság körében, kivándorlási hullám indult el Magyarországról és ezáltal a vidéki zsidóság körében alig visszatért zsidók száma drámaian lecsökkent. Ezáltal nagyon sok vidéki zsidó hitközség megszűnt és kezdetét vette az a folyamat, amely az adott települések vezetését, lakóit arra ösztönözték, hogy az üresen maradt imaházakat, zsinagógákat felszámolják, illetve más, nem szakrális célra használják. Mindezek mellett, a kommunista ideológia is nagyon sok kárt okozott a zsidó szakrális terek, épített örökségek felszámolásában. Az egykori zsidó közösségek „terei” a funkcióváltással megváltoztak, amik később, az 1989-et követően visszakaphatták az eredeti funkciójukat, így a ma kutatói számára valóban „változó terep” fogalmaként jelennek meg. Ennek mentén számtalan példát lehet felsorolni Magyarország területéről, de jelen esetben Kelet-Magyarország terü-

letén élt egykori zsidó közösségek épített örökségei közül néhány kiemelt példán keresztül szeretném bemutatni azokat az alternatívákat, melyek a zsidóság szakrális tereinek sorsát mutatja be az újrahasznosítás háttérével. Ez lehetőséget ad a szakrális tér és a mentális térkép viszonyának ábrázolására is a hazai zsidó közösségek tekintetében. Mindemellett a napjainkban megjelenő, új zsidó közösségek viszonya is eltérő a korábbi szakrális terekhez, például gyakori a profán tér használata a sajátos vallási hagyományaik megéléséhez. Ezek kutatási eredményeit mutatom be az előadásommal.

Kulcsszavak: szakrális tér, mentális térkép, zsidó, vallás, liturgia

Imre-Horváth András: Újraszótt kapcsolatok. Martin György vámosatyai kéziratának revíziója

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK Néprajzi Intézet

Absztrakt

Az előadás témája bizonyos értelemben egy kutatásom melléktermékeként is értelmezhető. 2023 nyarán első vámosatyai (Szabolcs-Szatmár-Bereg vm.) utam előtt nem sokkal, a véletlen folytán akadtam rá a Zenetudományi Intézetben a 614-es jelzetű kéziraatra, mely Martin György 1955-ben és 1957-ben az említett faluban tett látogatásait és gyűjtését foglalja össze. Az utam elsődleges célja egy helyi pásztorember felkeresése volt szaktudása (és esetleges folklórrepertoárja) végett. Ezt természetesen befolyásolta a 614-es kézirat, illetve annak tartalma és témái. Ráadásul a korábbi adatközlők közeli rokonai is voltak utam célszemélyének. Az első vámosatyai utat, azóta számos másik követte. Bár a településen és a kulcsadatközlőmmel végzett gyűjtések középpontjában nem a 614-es kézirat állt, nem lehetett és nem is akartam ezek alkalmával megkerülni e dokumentumot és a benne foglaltakat. Útjaim során fokozatosan alakult ki és fogalmazódott meg jelen „projekt” koncepciója és terve. Prezentációm-ban a 614-es (és a 613-as, barabási) kézirat, valamint a különböző típusú interjúk segítségével kísérem meg a vámosatyai jelentés és a gyűjtött anyag revideálását. Továbbá célom kontextualizálni Martin György ötvenes években végzett atyai gyűjtését, mely a készülő szabolcs-szatmári monografikus tánckutató vállalkozás terepfelmérő kiszállásaiba illeszkedik. Munkámban nem csak közel a hetven évben történt változásokat vizsgálom, hanem azok motivációit és mozgatórugóit is. A 614-es kézirat revíziójával közelebb lehet kerülni a XX. század második felében, a térségben végzett terepmunkákhoz, illetve ahhoz a forrásdokumentumhoz, mely alapja egy juhászcsalád és a néprajosok, néprajzi érdeklődés közötti kontinuitásnak. (Emellett kitérek adatközlőim gyűjtésekkel kapcsolatos nézőpontjaira.) Eddigi látogatásimnak első konkrét eredménye, hogy sikerült utólagosan adatolni Martin György 1957-ben készített fényképeit.

Kulcsszavak: kontinuitás, juhászat, tánc, revízió

Jose Antonio Lorenzo Tamayo: From novice to practitioner: A phenomenological and anthropological study of embodiment among Sayaw ng Pagbati dancers within a Southern Tagalog community of practice

University of Debrecen, Institute of Ethnology and Museology

Abstract

The Philippines is the most Catholic nation in Asia, where ritual dances are part of people's faith expression. During Easter Sunday, several communities in the Southern Tagalog Region conduct Sayaw ng Pagbati (Dance of Greeting) performed by female dancers. Primarily, this study draws on the dancers' experiences during the learning phase, or the moment when dancers learn the Easter dance's choreography. It aims to understand the dancers' perceptions of four areas: knowledge transmission, the time required for skill acquisition, their struggles, and the meaning-making process. Drawing from Bourdieu's (1990) concept of habitus and Merleau-Ponty's (1945) existential phenomenology, the study examines how the tradition is inscribed onto the performer's body. It also utilized Ingold's (2000) theory of enskilment and Lave and Wenger's (1991) concept of communities of practice to identify both social and sensory aspects affecting the performer's transition from novice to practitioner. Utilizing a qualitative research design, seven dancers participated in semi-structured interviews that inquired about their perceptions of their dance teachers, as well as the internal and external factors that affect or motivate them during the learning phase. The study reveals that choreographers' authority is ingrained in the dancers' bodily hexis, which makes their attitude a crucial element in the learning process. As the Easter dance is learned through communal effort, the social bonds formed during this phase have become part of their collective memory, depicting how the social environment is as significant as the choreography.

Keywords: Sayaw ng Pagbati, habitus, phenomenology, enskilment, community of practice

Kádár Anna Katalin: Templomból a kocsmába, kocsmából a templomba... Betekintés a görögkatolikus valláselhagyó és pravoszláv hitre térő ruszinság történetébe a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével folytatott levelezés tükrében

Debreceni Egyetem, Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Absztrakt

Kutatásom témája a 20. századeleji Máramaros vidéki falvak mikroközösségeinek felekezeti és etnikai összetétele. Azért vizsgálom a két települést, mert az eredetileg görögkatolikus hitet követő ruszin lakosok pravoszláv hitre tértek, az áttérések pedig összeütközésekhez vezettek a két felekezet hívei között. Izán a pravoszláv hitre térések 1903-ban kezdődtek. A lipcsei felekezetváltások tíz évvel később, 1910–1913 között történtek. A lipcsei áttéréseket rögzítő dokumentumok alapján nyilvánvaló, hogy a lipcseiek izai mintára tértek pravoszláv hitre. Az új társadalomtörténet módszertanával végzem az elemzést, a felhasznált forrásaim egyházi és világi tisztségviselők, valamint az áttérők levelezései, pravoszláv tanokat hirdető orosz nyelvű újságcikkek,

büntetőperes iratok és izai görögkatolikus keresztelési anyakönyvek (1900–1913). Előadásomban az izai, görögkatolikus hitet követő ruszin lakosok pravoszláv hitre térését tárgyalom. Különös figyelmet fordítok Pleszka Maxim pravoszláv hitre térő izai lakos Budai Szerb Ortodox Egyházzal folytatott levelezésére, mert az izaiak a szerbekhez fordultak pravoszláv papért. Az áttérésekben vezető szerepet betöltő Pleszka Maxim több alkalommal levélben fordult Lukian Bogdanović szerb ortodox püspökhöz. A püspök válaszaiból kiderül, hogy a szerbek szerettek volna a görögkatolikus egyházzal szembe fordulók tevékenységétől távol maradni és elkerülték, hogy szerb pap érkezzen a pravoszláv hitre térő hívekhez. Az áttérők közötti levelezésekből kevés maradt fenn. Csupán azok a levelek kutathatók, amelyek a felekezetsváltásokat követő perek során bizonyítékkul szolgáltak és emiatt másolatot készítettek róluk. Az előadásomban Fencsák Péter áttérő levelét elemzem.

Kulcsszavak: Budai Szerb Ortodox Egyházmegye, felekezeti ellentét, pravoszláv hit

Keresztény Csenge: „Nem mindenki terepre való?” Egy moldvai lakodalom kutatásának tanulságai a kutatói alkalmasság és önreflexió kérdéséről

Szegedi Tudományegyetem, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

2022 nyarán a Szegedi Tudományegyetem táncantropológia és táncfolklorisztika specializációjának alap- és mesterszakos hallgatói a BTK Zenetudományi Intézettel közösen vettek részt egy, a moldvai Magyarfaluban (Arini) tartott lakodalomban. A kutatócsoport a menyasszony felkérésére érkezett, és nemcsak a lakodalom napját, hanem az azt megelőző előkészületeket is végig kísérte és dokumentálta filmes és hangfelvételek, valamint fényképek segítségével. Az események rögzítése mellett a résztvevő megfigyelés is történt: a kutatócsoport tagjai az egyes munkafolyamatokban, illetve később az ünneplésben is aktívan részt vettek. Emellett más, szorosabban-lazábban kapcsolódó témákban is készítettek interjúkat és adatgyűjtéseket a gyűjtők. Előadásomban a terepmunka eredményeit, a lakodalom legjellegzetesebb részleteit, mozzanatait szeretném röviden bemutatni, valamint a kutatói (ön)reflexivitásról szeretnék néhány gondolatot megosztani, a terepen szerzett tapasztalataim alapján: hogyan és miért érdemes a saját szerepünkkel, felkészültségünkkel, képességeinkkel, személyiségünkkel foglalkoznunk, milyen nehézségekbe ütközhetünk, ha a körülöttünk zajló események mellett saját magunkat is „monitorozni” igyekszünk. Ritkán esik szó ugyanis arról, hogy bár a néprajzi kutatások sok esetben a tereptapasztalatokra épülnek, de nem minden néprajzkutató alkalmas önmagában arra, hogy a terepen kamatoztassa a képességeit. Előadásomban szeretnék arra is kitérni, hogy egy ilyen helyzetet – mint amikor felismerjük, hogy számunkra nem való a terepmunka – hogy tudjuk feldolgozni, elfogadni, adott esetben dolgozni rajta. Mindezt a saját példámon keresztül szeretném szemléltetni.

Kulcsszavak: lakodalom, Moldva, önreflexivitas, résztvevő megfigyelés, terepmunka

Kertész Emőke Ilona – Géber Kikinda: Módszertani dilemmák egy szegedi roma közösség kutatásával kapcsolatban

Szegedi Tudományegyetem, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

Előadásunk témája egy folyamatban lévő kollaboratív kutatás és az ennek során fel-lepő módszertani dilemmák. Kutatásunk középpontjában egy városi roma zenekar, a KucuBanda áll. A kutatást 2025-ben kezdtük meg, és jellegéből adódóan első kérdéseink közé tartozott, hogy a roma közösség számára milyen előnyökkel járhat ez a folyamat, Ők milyen célt szeretnének elérni a velünk való együttműködés által. Már a kutatás kezdeti szakaszában megtapasztalhattuk a terepen való kapcsolatteremtés és -építés sokféleségét, rétegzettségét. A kutatói szándék és a közösségi megítélés eltérései komplex problémákat tárnak elénk, melyek a kutatás menetét, kérdéseit, fókuszpontjait is befolyásolják. A kutatómunka során több módszertani eszközt is alkalmazunk. A Banda és a hozzá szorosan kapcsolódó egyesület közösségi oldalainak és médiatevékenységének figyelemmel kísérése kiegészül a résztvevő megfigyelések során szerzett empirikus tapasztalatokkal, illetve interjúkkal, kérdőíves felméréssel és a vizsgált csoport szűkebb és tágabb tagjainak bevonásával. Kutatásunk egy hosszabb távú együttműködésnek ígérkezik, így a konferencián az addig keletkező részeredményeinket ismertetjük. Tekintve, hogy hallgatóként ez az első ilyen jellegű tapasztalatunk egy kutatásba történő bekapcsolódásra, számos módszertani dilemmával szembesültünk és szembesülünk, előadásunkban ezekre is reflektálunk.

Kulcsszavak: kutatómódszertan, kutató-kutatott viszony, kapcsolatteremtés a terepen, roma közösség, kollaboratív etnográfia

Kiss Rebeka Márta: Hagyományos ökológiai tudás a szelídgesztenye génmegőrzésében

Pécsi Tudományegyetem, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék

Absztrakt

Az elmúlt évtizedek klimatikus-ökológiai- gazdasági és társadalmi változásainak következtében egyre inkább szükségyszerűnek látszik a szelídgesztenye (*Castanea Sativa*) hazai genetikai erőforrásainak feltérképezése; az (agro)biodiverzitás megőrzésének szempontjából is jelentős populációk és egyedek célzott vizsgálata. A Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ e célok érdekében indítja el szelídgesztenye génmegőrzési programját, melyhez kapcsolódóan előadásomban ismertetni kívánom a szelídgesztenye hagyományos ökológia tudásában és lokális gyümölcskultúrában betöltött szerepét elsősorban Magyarország észak-nyugati területeire, azon belül is Kőszeg-hegylábjára koncentrálni. Hagyományos ökológiai tudásnak nevezzük mindazokat a természeti környezetre, tájhasználatra vonatkozó szokásokat, ismereteket és tapasztalatokat, melyek szerint elődjaink lokális közösségei az őket körülvevő táj sajátosságaihoz igazodva, azt kihasználva alakították gazdálkodásukat és mindennapjaikat. E hagyományos ökológiai tudás megismerésére vonatkozó törekvések már a kezdetektől fókuszában álltak az néprajzi kutatásoknak, napjainkban pedig kulcsfontos-

ságúak lehetnek a biológia sokféleség megőrzésére és ökológiai szemléletű táj használatra való törekvések háttér forrásaként. Előadásomban tehát a szelídgesztenye példáján keresztül kívánom bemutatni, hogy hogyan lehet a klasszikus néprajzi terepmunka és módszertan kiegészítője a génmegőrzési tevékenységnek.

Kulcsszavak: szelídgesztenye, hagyományos ökológiai tudás, génmegőrzés

Kiszil Okszána: „Két világ között”: a migráns gyermekek és az alkalmazkodási stratégiák

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Absztrakt

Az előadás a gyerekek szerepére összpontosít a szovjet és posztszovjet migrációban – egy olyan dimenzióra, amely a főáramú migrációkutatásban általában háttérben marad. Kelet-Magyarországot, mint történelmileg jelentős befogadó régiót vizsgálva azt mutatom be, hogy a migráns gyerekek miként járulnak hozzá a kulturális kötelékek, mindennapi gyakorlatok és identitás átalakulásához. Külön figyelmet kap a nyelvtanulás, az iskoláztatás és a kortárs csoportokban zajló szocializáció, mint olyan intézményi és interakciós terek, ahol a kulturális átörökítés, alkalmazkodás és hibridizáció folyamatai kibontakoznak. A gyerekek mindennapi tapasztalatainak bevonásával a migráció vizsgálatába az előadás rávilágít azokra a hosszú távú dinamikákra, amelyek révén a családok tárgyalják a hovatartozás kérdését, és amelyek mentén a helyi kulturális határok a posztszocialista kontextusokban újratermelődnek, megkérdőjeleződnek vagy átalakulnak.

Kulcsszavak: gyermekkori migráció, szovjet és posztszovjet migráció, Kelet-Magyarország, iskoláztatás és nyelvtanulás, akkulturáció és integráció, kulturális közvetítés, hibrid identitások

Klima Döníz: „Add oda, hadd nézzék!” – Életfordulók reprezentációja egy magyarfalusi fotógyűjteményben

Szegedi Tudományegyetem, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

2022 szeptemberében a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékének hallgatójaként, egy egyetemi gyűjtőcsoport tagjaként vettem részt moldvai terepkutatáson, amelynek helyszíne a Bákó megyei Magyarfalú (Arini) volt. A kutatócsoport elsődleges célja egy helyi lakodalom előkészületeinek és eseményeinek dokumentálása, valamint a településhez kapcsolódó néprajzi és kulturális jelenségek gyűjtése volt. A közös terepmunka keretében önálló kutatási témaként a családi fényképek vizsgálatát választottuk, arra keresve a választ, hogy a helyi családok milyen életeseeményeket örökítettek meg fényképeiken, és ezek milyen szerepet töltenek be az emlékezet és az identitás alakításában. Előadásomban egy magyarfalusi család több évtizedet átfogó, papíralapú fényképgyűjteményének vizsgálatát mutatom be. Az

1940-es évektől a 21. század elejéig készült felvételek elsősorban az emberi élet fordulóihoz kapcsolódnak: a bérváláshoz, házasságkötéshez, katonai szolgálathoz, keresztelőhöz, munkamigrációhoz vagy a halál rítusaihoz, így a gyűjtemény jól kirajzolja, hogy a család és a közösség mely eseményeket tekintette a társadalmi emlékezet szempontjából kiemelt jelentőségűnek. Az előadás arra is rámutat, hogy a családi fényképek nem pusztán dokumentumok, hanem emlékezeti és narratív eszközök is: a képek közös értelmezése során személyes történetek, családi emlékezetmintázatok és identitásértelmezések fogalmazódnak meg, amelyek hozzájárulnak a magyarfalusi közösség életfordulóihoz kapcsolódó reprezentációk és a vizuális emlékezet működésének jobb megértéséhez.

Kulcsszavak: Moldva, Magyarfalu, vizuális antropológia, életfordulók, családi fényképek

Kovács Botond: „Városi, kortárs verziója a régi gyűjtögetésnek” – a közösségi élelmiszermentés néprajzi vizsgálata

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK, Néprajzi Intézet

Absztrakt

Kutatásom központi témája az élelmiszermentés, amely egy, az élelmiszerpazarlásra adott válaszreakció. Ez a globális probléma mára óriási méreteket öltött, számos társadalmi és döntéshozói reakciót kiváltva. A hivatalos, intézményekhez köthető élelmiszermentő kezdeményezések mellett pedig megjelennek informális, törvénybe ütköző kezdeményezések is. Utóbbihoz tartozik a dumpster diving, vagyis az a tevékenység, amelynek során a kereskedelmi láncok hulladéka közül kiszedik a még fogyasztható élelmiszereket, és ezeket újrahasználatba veszik, újraelosztják. Magyarországon ez a tevékenység elsősorban egy nagyvárosi, fiatal értelmiségi közösséghez kapcsolódik. Az elemzés fő kérdései az élelmiszermentők személyes motivációinak feltárása, a közösségi működésük elemzése. A társadalom reakcióinak vizsgálata is lényeges, egy ilyen stigmatizált, sokak számára nem hétköznapi tevékenységgel kapcsolatban. A dumpster diving hazai megjelenésének elemzésével a célt ezen tevékenység első bemutatása a magyar néprajzi és antropológiai kutatástörténetbe. A jelenségnek szerteágazó értelmezési és kutatási potenciálja van, és egy égető problémára hívja fel a figyelmet, ezért fontosnak tartom hogy megjelenjen az említett diszciplínák elemzéseiben, feldolgozásában. Kutatásom során strukturált interjúk során elemeztem a közösség ideológia, elméleti hátterét, részvételi megfigyelés által pedig az élelmiszermentés gyakorlati részéhez kapcsolódó kutatást végeztem. Mindezekhez kapcsolódik a tevékenység online megjelenésének a „netnography” módszerével való elemzése. Az élelmiszermentés ezen formájának bemutatása fontos értelmezést adhat a globális problémákra adott, lokális közösségekhez köthető társadalmi válaszok megértésével kapcsolatban, továbbá hasznos példája lehet a mai, nagyvárosi környezetben létrejövő közösségek szervezésének, fenntartásának és működésének mélyebb megismerésében is.

Kulcsszavak: élelmiszerpazarlás; ökológiai tudatosság; tisztátalanság; visszatanulás; közösségi együttműködés

Kürti Tünde: Munka: gazdaság és moralitás. Modern vállalati szférában dolgozó erdélyi fiatalok perspektívái

Debreceni Egyetem, Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Absztrakt

A kutatás során a munka értelmezéseit és a munkavégzési módoknak változásait vizsgálom, modern vállalati szférában dolgozó erdélyi fiatalok nézőpontjain keresztül. A kutatás empirikus adatait a fiatalokkal végzett egyéni, félig strukturált interjúk és az általuk kitöltött személyi adatlap által szolgáltatott információk képezik. Célszerűnek tartom a munka jelentését egyéni szinten vizsgálni, figyelembe véve az egyén közösségének, környezetének hatásait a saját értelmezésre nézve. Ennek alapján az első kérdés, amit felteszek, hogy az őket körülvevő környezet miként befolyásolta vagy befolyásolja azt, hogy milyen jelentést hordoz számukra a munka és hogyan határozzák meg az értelmes munka fogalmát. A második kérdés esetében arra voltam kíváncsi, hogy a gazdasági, megélhetést biztosító jellegén kívül milyen más szerepet tulajdonítanak a munkának – milyen formában változtatna az életszervezésükön, ha az anyagi javak munka nélkül is adottak lennének. A harmadik kérdést arra az etikai dilemmára alapozom, amely az erőforrás kizsákmányolásán, ezáltal az emberi méltóság kérdésén alapszik. Az eredmények azt mutatják, hogy a korai szocializációs közegekben szerzett tapasztalatok meghatározzák, hogy mit jelent az egyén számára a munka – a család és a tanárok szerepe vált hangsúlyossá annak tekintetében, hogy milyen elvek szerint szervezik meg munkavégzésüket és a közösségben való részvételüket. Utóbbinak jelentősége van annak okán is, hogy eleve adott anyagi javak mellett is kötelességüknek éreznék, hogy a közösség javára cselekedjenek. A tanulmány egyik fontos állítása: a munkavégzés morális jellege nem tűnik el teljesen a modern munkaerőpiac szabályai ellenére sem.

Kulcsszavak: fiatal munkavállalók, korai értékszocializáció, feltétel nélküli alapjövedelem, gazdaság, moralitás

Lakni Prasanjali Kumarasiri: The "Hethma" Ritual of the Veddha Community in Sri Lanka and Its Role in Contemporary Society

University of Debrecen, Institute of Ethnology and Museology

Abstract

The Veddhas are the indigenous people of Sri Lanka, traditionally forest dwelling communities with a distinct cultural, spiritual, and ecological heritage. Among their ritual practices, the "Hethma" ritual is recognized as the main ritual, currently performed in the Dambana and Hennanigala villages in Sri Lanka. As a key cultural and spiritual practice, the ritual is conducted annually and extends for more than twenty-four hours, encompassing four main sub ritual components Kola Madawa, Mal Eliya, Kamba Kanuwa, and Mukkaliya. Each sub-ritual involves distinct ceremonial arrangements, offerings, dances, and the veneration of both major and auxiliary deities and spirits, coordinated by one to four primary ritual leaders, known as Kapu Mahathaya, assisted by their aides. The sacred "Hethmama Manjusawa", carried in a

ceremonial procession, serves as the central object of the ritual, symbolizing spiritual authority, continuity, and the connection between the Veddha community, the natural environment, and the divine realm. Poetic songs accompany the ritual, accompanied by rhythmic patterns of the Kade Ketu Yamake, which is the only drum traditionally used by the Veddhas in all their ritual practices, enhancing the ceremonial and symbolic impact of each stage. The “Hethma” ritual is believed to ensure communal prosperity, fertility, protection from misfortune, healing, agricultural success, rainfall, safe childbirth, and the safeguarding of newly born children. The study highlights how the Hethma Ritual functions as a living cultural expression of indigenous society supporting the preservation of ancestral knowledge within contemporary Veddha community. **Keywords:** Veddha, Hethma, Kola Madawa, Mal Eliya, Kamba Kanuwa, Mukkaliya

Maram Alshawabkeh: Ethical Leadership as a Cultural Practice: An Anthropological Study of Morality at Work in a Non-Western Context

University of Debrecen, Institute of Ethnology and Museology

Abstract

In this article, ethical leaders are viewed as a cultural moral practice that is rooted in relationships with employees and other leaders. The article draws on ethnographically informed research on ethical leadership within a non-Western organization, in which ethical leadership is viewed not only from a procedural compliance perspective (common in Western models of ethical leadership) but also as trustworthiness, justice, humility, and care for social harmony. Ethical leadership is also viewed as something that is established through moral credibility, not only based on the formal position held by an individual; therefore, moral authority comes from the credibility established by the day-to-day interactions of an individual. The discussion uses anthropological conceptions of morality and ethics to frame the way ethical leaders enact ethics as negotiated through cultural and historical contexts (e.g., in organizations in non-Western societies) and also contributes to ethical leadership scholarship by providing an alternative way of viewing ethics as lived morality; therefore, there are cultural co-productions of leadership, motivation, and legitimacy in the context of organizational life as a moral field.

Keywords: Ethical leadership, Moral practice, Moral authority, Relational ethics, Organizational morality

Meryem Madili: Intangible heritage as therapy: Applied Anthropology and the Revitalization of Gnawa Healing Rituals in Morocco

University of Debrecen, Institute of Ethnology and Museology

Abstract

This paper examines the therapeutic aspects of intangible cultural heritage through an applied anthropological study of Gnawa healing rituals in Morocco. Recognized by

UNESCO as part of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Gnawa plays a psychotherapeutic role in healing people from various diseases through the practices of syncretic rituals and the trance state they put the participants into. All of these elements music, dances and rituals converge and synthesize into an event called lila a rich ceremony in which the sick tormented by spirits could get healed. I conducted my fieldwork research in Morocco through using the anthropological and ethnographic methods of research and analyses in order to understand such a complex phenomenon such as Gnawa. I based my methods on the qualitative research. The research positions Gnawa practices in the context of wider debates in applied anthropology about culturally responsive approaches to mental health, epistemic pluralism, and the politics of preserving intangible heritage. It investigates the tensions between protecting intangible heritage and maintaining its living therapeutic practice, especially as it moves between sacred, tourist, and institutional domains.

Keywords: Intangible heritage, applied anthropology, Gnawa, healing rituals, therapy.

Mihályi Sára Emese: Családi fényképalbum: egy vizuális élettörténet

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK Néprajzi Intézet

Absztrakt

2024-ben kezdett kutatásom a vizuális antropológián belül az élettörténet-kutatással foglalkozik, aminek középpontjában privát fényképkorpuszok elemzése áll. Pontosabban egy budapesti házaspár összesen huszonnyolc személyes és családi fényképalbumjából négy a 20. század első éveitől napjainkig készült képeinek vizsgálata. Problémafelvetésem központi kérdése, hogy hogyan illeszkedik a vizsgált fényképkorpusz tulajdonosának életútjához. Konstruálható-e egyáltalán az identitása a fényképek mentén, vagy annak mely minőségeit mutatja? Kiindulópontja-e a családtörténeti narratívának? Emellett még hangsúlyt fektettem arra, hogy mennyiben tekinthető adatközlőim esetében a társas kapcsolatok fenntartásának rituális eszközeként és miképp rajzolódik ki benne kapcsolati hálójuk. A kutatást Kunt Ernő háromlépcsős feltárásával folytattam. Végeztem egy kvantitatív tárgyi leltárt Piotr Sztompka módszerét alkalmazva. Emellett kvalitatív mélyinterjúkat is készítettem adatközlőimmel, melynek kapcsán három fontos szempontot állítottam fel: az interjúkat minden esetben adatközlőim otthonában ejtettük meg, a fényképek alapvető életterében, melyhez félig strukturált interjúval készültem, ugyanis a cél az volt, hogy az adatközlőim számára feltett kérdéseket követően a terepmunkám azzal folytatódjon, hogy együtt lapozzuk végig a fényképesalbumokat. Az adatok gyűjtését és elemzését megkíséreltem párhuzamosan végezni, az interjúk során felvett és lejegyzett, illetve az általam vizuálisan rögzített anyagokat összevetve folyamatosan az összefüggéseket, eltéréseket és csomópontokat kerestem. Vizsgálódásom ezen pontjára érkezve ugyanannyira találtam átfedéseket mint széttartásokat. A vizuális narratívák elsődleges közege Hunya és Újszász, majd házasságukat követően mindkettejük esetében Szolnok. A házaspár mindkét tagja kétségtelenül a családról emlékezik meg albumaikban, de emellett ki-

emelt szerepet kap karrierjük is. Ugyanakkor különbséget véltem felfedezni hangsúlyosan abban, hogy míg egyikőjük a kronológikus megismertetésre törekszik egy sokkal személyesebb, előbeszédére jellemzőbb hangvétellel, addig férje csak egy-egy pillanatra felmenőit felvillantva vezet végig egy gondosan szerkesztett arcképcsarnokon. A kutatás rávilágít arra, hogy egy privát fényképkorpusz nem csak az egyéni emlékezet lenyomata, hanem mikrotörténeti folyamatok hordozója is lehet, amely a vizuális antropológia számára módszertani segítséget nyújthat a személyes élettörténetek és a tágabb társadalmi folyamatok összefüggéseinek feltárásában is.

Kulcsszavak: vizuális antropológia, élettörténet-kutatás, privát fényképkorpusz, identitáskonstruálás, mikrotörténet

Mikulics Ádám: „Az Állami Népi Együttesről van szó!” – a hagyományos tánckultúra színpadi megjelenítésének koncepciói a „folklórviták” tükrében

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Absztrakt

A tradicionális tánckultúra és a színházi környezet lehetséges viszonyaira, valamint a dokumentált paraszti táncmatéria művészi koncepcióba ágyazásának irányvonalaira vonatkozó vizsgálat releváns kiindulópontot jelenthet a színpadi néptáncművészet tudományos megközelítése számára. A paraszti táncmatéria reprezentációs gyakorlatának az 1970-es évekre jellemző tendenciáit – az (újra)alkotói elképzelés és a hagyományos táncműveltség relációjának nézőpontjából – elemző prezentációm középontjában az Állami Népi Együttes művészi irányvonalának változások folyamata áll. A magyar színpadi néptáncművészet reprezentatív társulatának adott történeti szakaszára vonatkozó elemzés főként a korszak irányadó táncművész-egyéniségeinek és kultúrpolitikai döntéshozóinak interjú-részleteire, a Magyar Táncművészek Szövetsége archivált vitaanyagaiban rögzített narratíváira, valamint a Népművelési Intézet, illetve a Kulturális Minisztérium Színház-, Zene- és Táncművészeti Főosztályának jegyzőkönyvi dokumentumaira és korabeli sajtómegjelenésekre irányuló kutatás eredményeként ábrázolja az ÁNE feszültségekkel terhelt kultúrpolitikai és belső környezetét. A konfliktust fókuszba állító aspektus által láthatóvá válik az eltérő néptánc-koncepciók összeütközése, a társulat szerepének kérdése a tradicionális tánckultúra megőrzése és megjelenítése tekintetében, és a konfrontációk központi elemeként rajzolódik ki a néptánc-kutatás addig dokumentált eredményeire támaszkodó néptáncismeret és koreográfusi szemlélet viszonya. Az egyes reflektív narratívákban és sajtóanyagokban mindez pedig a „megőrzők” és „újrafelhasználók”, a „puristák” és „realisták”, avagy a „lágý” és „kemény” hagyományörzés ellentétéként jelenik meg. Jelen előadás a Rábai Miklós 1974-es halálát követő, az ÁNE öt éves, Létai Dezső (művészeti) vezetése által meghatározott periódusának egyéni és közösségi konfliktusaival, éles szakmai kritikákkal, ideológiai vitákkal övezett közegének vizsgálatát illeszti a hagyományos táncmatéria színpadi megfogalmazásához kapcsolódó, konceptuális kérdések szövetébe, melyek a „folklórviták” keretein belül nagy(obb) sajtónyilvánosságot kaptak.

Kulcsszavak: Állami Népi Együttes, dokumentált paraszti tánckultúra, színpadi reprezentáció, művészeti koncepciók, polémia

Nagy Dóra: A film, mint kutatási terep

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Absztrakt

A kutatás célja a filmek társadalomtudományi elemzéséhez alkalmazott módszertani és fogalmi keretek meghatározása, különös tekintettel a dokumentum- és néprajzi filmek vizsgálatára. A kutatás elméleti háttérét a vizuális antropológia megközelítései adják, amelyek a filmet nem pusztán esztétikai alkotásként vagy történeti forrásként értelmezik, hanem kulturális szöveggént, amely a társadalmi valóság reprezentációján és konstruálásán keresztül közvetít jelentéseket. Az elemzés áttekinti, hogy a különböző társadalomtudományi diszciplínák – elsősorban a néprajz, az antropológia és a történettudomány – milyen szempontok mentén integrálták a mozgóképet kutatásaikba, és milyen elemzési módszereket alakítottak ki annak értelmezésére. A módszertani keret kialakítása során hangsúlyosan megjelenik a filmek keletkezési kontextusának, funkciójának, alkotói háttérének és tipológiai besorolásának vizsgálata. A kutatás egy tematikus-interpretív összehasonlító elemzésre épül, amely az 1956 és 1989 között készült, vidéki Magyarországot – különösen a tanyavilágot – ábrázoló filmek vizuális és narratív mintázatait elemzi. Az alkalmazott megközelítés nem az objektív valóság rekonstrukcióját tűzi ki célul, hanem annak feltárását, hogy a filmek miként járulhatnak hozzá a kulturális emlékezet és a vidék ábrázolásának formálásához. A kutatás így hozzájárulhat a filmek társadalomtudományi értelmezésének módszertani megalapozásához és a vizuális kutatások elméleti diskurzusához.

Kulcsszavak: vizuális antropológia, dokumentumfilm, néprajzi film, tematikus-interpretív elemzés, kulturális emlékezet

Nagy-Laczkó Balázs: A fák mint a helyi közösségek tagjai Békés vármegyében

Pécsi Tudományegyetem, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék

Absztrakt

Mi, történelem- és társadalomtudósok, amikor animizmusról beszélünk, az alatt általában azt értjük, hogy az ősidők „ősemberei”, akárcsak közelmúltunk és jelenünk „vademberei”, „primitívjei” az emberi létezőkön túl a természettel, annak más, nem emberi létezőivel is közösséget éreztek és éreznek. Ez a közösségérzet lényegében nem jelent mást, mint a nem emberi létezők megszemélyesítését – de vajon valódi-e a távolság az ő gyakorlatuk és a mi, „civilizált” emberi gyakorlatunk között? Kutatásom során a közelmúltra és a jelenre, vagyis az antropocén korra fókuszálva, interdiszciplináris szemlélettel, jellemzően antropológiai módszerekkel vizsgálom Békés vármegyében a fák – különösen az idős fák – és az emberek kapcsolatát. Arra keresem

a választ, hogy milyen szerepet töltenek be egyes, jellemzően idős fák az egyének és a közösségek életében; milyen szerepre tesznek szert az egyéni és közösségi gyakorlatokban, valamint a helyi identitás formálásában. Kutatásom eddigi eredményei rámutattak arra, hogy egyes fák nemcsak természeti, hanem történeti és kulturális örökségként is értelmezhetők, illetve hogy e szerepek betöltése érdekében bizonyos fokú antropomorfizáción esnek át. Ha hinni lehet bizonyos etimológiai fejtegetéseknek, a nyugati gondolkodó számára a létező (ex-sistere) nem más, mint ami rajta, vagyis magán a gondolkodón túl van – és ez korunk újprimitivizálódására mindinkább igaz. Mindezek tükrében nemcsak azt a kérdést érdemes feltennünk, hogy hol húzódik a természet és az ember határa, hanem azt is, hogy hová tart az ember és a természet közössége. Kutatási témámnál, a Békés vármegyeiek és a fák kapcsolatánál maradva felmerül a kérdés: milyen, emberi vonásokkal felruházott tagjai helyi közösségeiknek a fák ma, és milyen tagjai lehetnek mindezek tükrében a nem is olyan távoli jövőben? **Kulcsszavak:** lokális identitás, humánökológia, kulturális örökség, animizmus

Navarrai Mészáros Márton: A budapesti ecuadori közösség migrációs tapasztalatai, identitásformálódása és interkulturális kapcsolatrendszere

Miskolci Egyetem, Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

A Budapesten élő ecuadori közösség kulturális antropológiai szempontok alapján történő kutatásom fókuszában a migráció, az identitás, az interkulturalitás, valamint a nemi szerepek kérdései állnak, különös tekintettel arra, hogy a dél-amerikai állam diaszpóráját alkotó magyarországi tagjai hogyan őrzik meg kulturális gyökereiket, és miként integrálódnak a befogadó társadalomba. Kutatásom elméleti háttérét az identitással foglalkozó – nemzetközi és hazai – szakirodalom adja: mások mellett Bart, Bögre, Hall, Jenkins, Stachel, Yinger munkái az identitásformálódás, a multikulturalizmus és a társadalmi integráció kérdéseit állítják középpontba. A Magyarországon élő ecuadori állampolgárok pontos számát a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos adataiban nem találtam meg; közösségi médiás felmérésem és személyes tapasztalataim alapján vélelmezem: akár több ezres csoportról lehet szó. Személyes kapcsolódásom révén – több ízben is – lehetőségem nyílt résztvevői megfigyelésre, a közeljövőben pedig lehetőségem adódik interjúk készítésére a közösség tagjaival, valamint háttérbeszélgetést folytatni Cynthia Marie Mayer Zavalával, Ecuador magyarországi nagykövétével. Több közösségi rendezvényen is részt vettem, amelyekből számosval büszkélkedhetnek a magyar fővárosban élő ecuadoriak: ilyenek például a gasztronómiai és zenei fókuszú nyárbúcsúztatójuk, az interkulturális labdarúgó-bajnokság, illetve az Ecuador függetlenségének augusztus 10-i ünnepe. A közösség hivatalos képviselője, a Magyarországon élő ecuadoriaknak internetes televíziós híradót is „gyártó” Magyarországon Élő Ecuadoriak Egyesülete révén folyamatos kapcsolatot tudok tartani velük, ami biztosítja a kutatás több részletre kiterjedő lebonyolítását. Másfelől érdemes figyelembe venni, hogy Ecuador budapesti nagykövetsége aktív kulturális és ismeretterjesztő tevékenységet folytat; ennek részeként a misszióvezető

rendszeresen tart előadásokat különböző intézményekben és kulturális terekben hazájukról, nemzeti ételeikről és népszokásaikról. Kutatásom során céloom feltárni, hogy kik és miért érkeznek Ecuadorból Budapestre, esetükben miként formálja a migrációs tapasztalat az identitást, milyen szerepet játszik az interkulturalitás a mindennapi életükben, és milyen stratégiákat alkalmaznak a nemi szerepek vagy a hagyományos értékek megőrzésére. Kutatásom eredményei hozzájárulhatnak a Magyarországon élő ecuadoriak számának megbecsüléséhez, a latin-amerikai diaszpóra hazai antropológiai vizsgálatához, valamint a kulturális sokszínűség és integráció megértéséhez.

Kulcsszavak: migráció, identitásformálódás, interkulturalitás, diaszpóra és társadalmi integráció

Németh Richárd Gábor: Adalékok Dégh Linda kutatói pályájához: mesegyűjtésének forrásalapú vizsgálata (1937–1964)

Szegedi Tudományegyetem, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

Dégh Linda (1918-2014) a 20. századi magyar néprajztudomány meghatározó alakja: pályáját Magyarországon kezdte, majd az Egyesült Államokban vált nemzetközileg is elismert kutatóvá. Életműve amerikai szakaszát számos feldolgozás tárgyalta, ugyanakkor a hazai tevékenységének néhány fontosabb vetülete máig is kevésbé ismert. Az 1964-ig Magyarországon végzett kutatómunkájának forrásai gyakran feldolgozatlanok, szétszóródtak vagy kéziratban maradtak. Előadásom egy kétéves forrásfeltáró és digitalizáló munka eredményét mutatja be. Az ELTE-BTK Folklore Tanszék Archívumában és a Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumában őrzött, Dégh Lindához köthető anyagokat a már publikált források, visszaemlékezések és levéltári dokumentumok bevonásával értelmezem és ezek segítségével helyeztem el tudománytörténeti kontextusban. Az így kirajzolódó ismeretanyag alapján azonosítottam Dégh Linda tíz jelentős terepmunkáját, melyek éles képet rajzolnak hazai tudományos munkásságának ívéről. Ez alapján három korszak bontakozik ki. Első terepmunkái szorosan kapcsolódtak tanárához Ortutay Gyulához és az egyéniségkutató iskolához. A háború utáni tevékenységében megfigyelhető módszertani újítások legfontosabb eredményei a mesemondás társadalmi funkciójának feltárásához köthetőek. Az 1960-as évek elejétől egy tervezett mondakatalógust előkészítő terepmunkákat végzett. Ennek a korszaknak tapasztalatait életkörülményeinek megváltozása miatt már nem volt lehetősége publikálni, de tengerentúli munkásságában felfedezhetők az itt kialakított kutatói szemlélet alapjai, ezzel is jelezve, hogy amerikai pályaszakasa szervesen támaszkodott a Magyarországon megalapozott tudományos eredményekre. E három korszak főbb sajátosságait előadásomban egy-egy jelentős terepmunka ismertetésén keresztül mutatom be. A bemutatott mesegyűjtések révén nemcsak Dégh Linda szakmai fejlődésébe nyerhetünk betekintést, hanem a hazai néprajztudomány tudománytörténetének egy meghatározó korszakára is új perspektívából tekinthetünk.

Kulcsszavak: Dégh Linda, egyéniségkutatás, mondakutatás, mesegyűjtés

Páncsics Nóra: Túl a zsidó helytörténeten – Kapcsolathálók, stratégiák és társadalmi beágyazottságok „szegedi” zsidó családok példáján a 19. század utolsó harmadában

Szegedi Tudományegyetem, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Absztrakt

Az előadás célja bemutatni, hogy a mobilitás és a rokonság révén biztosított gazdasági lehetőségek hogyan ágyazódtak be egy 1918 előtti, jól működő regionális rendszerbe. A vizsgált probléma forrásaihoz a Szegedi Zsidó Hitközség Archivumában, a MILEV anyagában és az OR-ZSE Könyvtár repozitóriumában nyertem hozzáférést. Ahol lehetőség nyílt rá, leszármazottakkal is felvettem a kapcsolatot. A kinduló pont az Eisenstädter, ezt kiegészítendő több család (Back, Milkó, Holtzer, Pick, Freund/ Böhm, Grünbaum/ Cukor) példáin keresztül mutatom be a regionális és helyi kapcsolatok fontosságát, amelyek nem csak Szeged városához, hanem házassági és rokoni kapcsolataik révén a Dél-Alföldre, a Közép-Tiszamentéhez, illetve a Balkán-Bécs kereskedelmi útvonalhoz kötődnek. Eisenstädter családhoz köthető Eisenstädter Simon és Társai céget buziási Eisenstädter Simon fivérével együtt 1815-ben alapította meg Szegeden. A 19. században főként textilt, különböző szövet- és kézműárt forgalmazott, illetve Feldmayer- féle bécsi textilgyár egyik fontos magyarországi elosztóhelye volt. Fióktelepei, szinte az egész monarchiát behálózták, így Szegeden, Bécsben, Temesvárott, Nagybecskereken, Hódmezővásárhelyen éppúgy megjelentek, mint Gyulaférvárott vagy Karánsebesen. A cégen belüli szerepek, pozíciók valamint a telephelyek felügyelete és irányítása a családi körön illetve közeli rokonsági hálón belül oszlott meg, és örökletes módon adódott tovább generációról generációra. Példáim a helyi gazdasági életet meghatározó, és a társadalom különböző területein sikereket elért személyek és családok történetéből származnak. A vizsgált korszakban egyes esetekben az izraelita vallású gyártulajdonosok vagy kereskedők nem önmagukban álló szereplőként, hanem szövevényes rokoni, üzleti és hitközségi kapcsolathálózatokon keresztül végeztek gazdasági tevékenységet. Az említett kapcsolatok, valamint hitközségi reprezentatív események, például bálók, regionális szerepet is kaphattak, újabb teret nyitottak az ismerkedésre, együttműködések kialakulására. Arra keresem a választ, hogyan segítette elő a rokonsági háló és a társadalmi tőke és a családi vállalkozás megőrzését. Milyen szerepet játszottak a házassági kapcsolatok a cégek regionális (Dél-Alföld, Közép-Tiszamente) és a nemzetközi (Balkán–Bécs útvonal) kereskedelmi kapcsolatokba, tendenciákba illeszkedésében? A genealógiai emlékezet és hitközségi forrásanyagokat is bevonó kutatás tágabb kitekintésbe helyezésének pozitív hozadéka tágabb perspektívák nyitása.

Kulcsszavak: zsidó modernizáció, családi gazdasági stratégiák, regionális és lokális beágyazottságok

Petro Krisztina: Megpróbáltatás és öröm a csehszlovák-magyar lakosságcsere során kitelepített nagymegyeriek emlékezetében

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Néprajzi Intézet

Absztrakt

Doktori kutatásom középpontjában az 1946–1948-as csehszlovák-magyar lakosságcsere során kitelepített nagymegyeriek (Vel'ký Meder) állnak. Ezek az emberek – magyarságukat büszkén vállalva – akaratuk ellenére voltak kénytelenek elhagyni szülőföldjüket: otthonaikat, földjeiket, rokonaikat, barátaikat és szerelmeiket. A kényszerű elvándorlás következtében új országban kellett új életet kezdeniük. Ebben az időszakban jelentősen megfogyatkozott a felvidéki magyarok száma Csehszlovákiában.

Úgy vélem, ennek a történelmi eseménynek a közelebbi megismerése, valamint a még élő kitelepítettek és leszármazottaik felkeresése elengedhetetlen ahhoz, hogy múltunkat jobban megértsük. A személyes történetek, visszaemlékezések révén lehetőség nyílik arra, hogy a felvidéki magyarság történetének egy fontos fejezete a fiatalabb generációk számára is kézzelfoghatóvá és érthetővé váljon.

A kitelepített családoknak új környezetben, gyakran idegen emberek között kellett boldogulniuk. Felmerül a kérdés: miként tudtak beilleszkedni az új országban? Milyen érzések, gondolatok kavarogtak bennük? Mi segítette őket átvészelni ebben a tragikus időszakban, mi adott nekik erőt, reményt, boldogságot?

Kutatásomban Magyarország területén keresem fel a Nagymegyerről kitelepített családok leszármazottait, és kérdezem őket a nagymegyeri életről, a költözésről, az utazásról, a beilleszkedésről, boldogulásról. Célom feltárni, hogyan élték meg a kitelepítettek és leszármazottaik ezt a traumatikus történelmi eseményt.

Kulcsszavak: csehszlovák-magyar lakosságcsere, Nagymegyér, megpróbáltatás, boldogulás

Steib Janka: Eltűnt bányászkolóniák a források tükrében

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Absztrakt

A 20. század társadalmi-gazdasági átalakulásai alapjaiban formálták át a falvak és városok életét, és ezzel együtt a közösségek identitását – új kihívások elé állítva ezzel a néprajztudományt és a muzeológiát. A változások következtében egyre sürgetőbb, hogy a parasztságból munkássággá válás történetét, az ipari munkásság életmódját, anyagi és szellemi kultúráját is dokumentáljuk és bemutassuk. A bányászat megjelenése gyökeresen átalakította a Nógrádi szénmedence környékének településszerkezetét, társadalmi viszonyait és lakókörülményeit: az új bányák megnyitásával új telepek jöttek létre, a korábbi falusi közösségek szerkezete átalakult, és olyan sajátos munkáséletmód alakult ki, amely évtizedeken át meghatározta a térség arculatát. Az előadás két, mára már eltűnt kolónia, az inászói és a salgótarjáni Bajcsy-Zsilinszky úti kolóniák történetének és életmódjának bemutatására vállalkozik, azok létrejöttétől a lebontásukig, a rendelkezésre álló források értelmezésével. Kutatásom középpontjában a bányászéletmód múzeumi reprezentációjának elemzése áll. A bányamunkásság

életkörülményeinek vizsgálatát a rendelkezésre álló források újraértelmezésével és kiegészítő kutatásokkal kívánom bővíteni, különösen azokra az aspektusokra koncentrálva, amelyek eddig háttérben maradtak. A bányatelepek építészete, lakáskultúrája, életmódja kutatható primer források alapján. A bányászkolóniák múltjának feltárása elengedhetetlen ahhoz, hogy a múzeumi bemutatás során érzékenyen, árnyaltan és szakmailag megalapozottan lehessen megjeleníteni az ipari munkásság életmódját és örökségét.

Kulcsszavak: bányászat, kolónia, Nógrádi szénmedence, munkáséletmód, múzeumi reprezentáció

Svábi Kovács Viktor: Komádi kalamajka. Egy botrányos lelkészválasztás néprajzi és antropológiai olvasatai

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Történeti Intézet

Absztrakt

1925. februárjában a Hajdú-Bihar vármegyei Komádi református lelkésze, Csák József elhunyt. A presbitérium lelkészválasztást hirdetett, s az ügy rendkívüli módon két évig elhúzódott. A végére pattanásig feszültek az indulatok. Az új lelkész, Percz István beiktatásának napján tüntetés alakult ki, többen megpróbálták a procedúrát meggátolni, a zúgolódók közül többeket letartóztattak a csendőrök. A konfliktus odáig fajult, hogy 1927-ben az egyik fiatal lelkészjelölt és több mint ötszáz hívő felkereste a Bányai Evangélikus Egyházkerületet, és fenyegetéssel kényszerítették arra, hogy belőlük szervezzék meg az evangélikus gyülekezetet Komádiban, ugyanis ők a „református egyházban megmaradni semmiképpen nem akarnak.” Végül 1928-ra nyolcszáz fővel megalakult a Komádi Evangélikus Egyházközség. Az eset ismertetésének nehézségét és újszerűségét adja, hogy mára ez a település történetének egy elfeledett epizódja, ugyanis jelenleg nincs aktív evangélikus gyülekezet Komádiban, továbbá a történeteket semmilyen tudományos kutatás nem vizsgálta. Így vizsgálatom új információkkal szolgál Komádi helytörténetével és református egyház-történetével kapcsolatban, valamint adalékként szolgálhat a magyarországi felekezeti konfliktusok kutatásához. Az előadás célja eddigi kutatásom ismertetése, a forrásfeltárás alapján a folyamatok rekonstrukciója, továbbá szeretnék rávilágítani a „kalamajka” azon aspektusaira, amelyek a néprajztudomány vagy az antropológia számára is érdekesítőek és elgondolkodtatóak lehetnek.

Kulcsszavak: lelkészválasztás, lelkész és gyülekezet, vallási sérelem, protestáns vallássság, felekezetiiség

Szabó Ilona: A csíkdánfalvi rózsafüzér: hagyományok, vallásgyakorlás és közösség

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet

Absztrakt

Az előadásom a csíkdánfalvi rózsafüzér társulatot, a társulat tárgyi eszközeit és azok funkcióit mutatja be. A kutatásom betekintést nyújt egy csíkdánfalvi rózsafüzér társulat szokásvilágába, hitvilágába, vizsgálja az imádság gyakorlatát az adott közösségben. Az élő rózsafüzér közössége napjainkban is létező közösség, amely a vallás gyakorlását, közösségi együttlétet biztosítja, ugyanakkor hagyományőrző tevékenység is. Prezentációmban bemutatom a rózsafüzért, a rózsafüzér társulatok kialakulását és a társulatok létrejöttét Felcsík térségében, megkülönböztetett hangsúlyt fordítva a csíkdánfalvi rózsafüzér társulatok ismertetésének. A rózsafüzér imádságok jelentősége a katolikus vallásban a szervezeti keretek közötti áhítatot, személyes vallási megélést jelent a hívők számára. A rózsafüzér imádságokat a domonkos rendi szerzetesek terjesztették el, azzal a céllal, hogy elimádkozzák a rózsafüzér imádságokat, bekapcsolódjanak az egyházi év ünnepeibe is, amelyek elkötelezettséget és közösségbe való bekapcsolódást jelentettek. A rózsafüzér társulatoknak azért volt meghatározó szerepük a paraszti társadalomban, mivel fontos kötelet képezett a népi vallásosság és az egyházi világ között. A paraszti társadalmakban a társulatok rítusaiban mind egyházi, mind népi jegyeket is felismerhetünk, amelyek hozzájárultak a személyes és közösségi vallásgyakorlathoz. Hozzátenném, hogy a paraszti társadalmakban az ilyen fajta közösségi vallásgyakorlat egyénileg és közösségi szinten is befolyásolta az emberek hitét, mindemellett formálták a közösségi szocializációját. Az elemzés a következő kérdések megválaszolására fókuszál: Milyen tárgyi, imasegítő eszközökkel rendelkezik a rózsafüzér társulat? Milyen szerepük van a tárgyi eszközöknek a vallásos élmény elmélyítésében, és hogyan öröklődnek át a fiatal generáció számára? Milyen hatása van az imádságoknak, hogyan alkalmazzák azokat? A kutatásom során empirikus kutatási módszert alkalmaztam: interjút készítettem nagymamámmal, aki a társulat vezetője. Elemzésemben ugyanakkor a rózsafüzér társulat eseményeiről való személyes emlékeimre is hagyatkozom. A kutatás további részében interjút készítek a rózsafüzér társulat tagjaival egy releváns kérdéssor segítségével. A dolgozat összesége és a témám miatt fontosnak tartom a kutatói pozícióm láthatóvá tételét, mivel személyes érdeklődésem és tapasztalataim befolyásolták a dolgozat létrejöttét.

Kulcsszavak: Csíkdánfalva, imádkozás, közösség, rózsafüzér társulat, nőiség

Szekernyés Tünde: „Itthonról megyünk haza” – Erdélyi fiatal felnőtt diplomások Budapesten

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet

Absztrakt

Kutatásomban az Erdélyből Budapestre költözött, értelmiségi munkát végző fiatal felnőtt diplomások (ön)identifikációs folyamatait vizsgálom, részben strukturált interjúk segítségével. Az elemzés elméleti kerete két fő pillére épül: egyrészt azokra a munkákra, amelyek az Erdélyből Budapestre irányuló migrációt más célcsoportok – például

romániai magyar vagy moldvai csángó vendégmunkások, illetve a rendszerváltozás után áttelepült diplomások – körében tárgyalják; másrészt azokra az elméleti megközelítésekre, amelyek a határátlépés szimbolikus dimenzióját, az etnikai különbségeken alapuló stigmatizációt, valamint a szociális identitás és identifikáció kérdését vizsgálják. A Budapestre költözés az interjúalanyok esetében elsődlegesen szakmai motivációjú, ugyanakkor az ott-tartózkodás eltérő jövőstratégiákat eredményez: megjelenik a végleges letelepedés lehetősége, a bizonytalan időtávú maradás, valamint az ideiglenes mobilitás mintázata is. A migráció és a letelepedés pszichológiai vetületeit sem hagyom figyelmen kívül, hiszen ezek nyomán az önazonosság újraértelmezésének, esetenként krízisszerű átrendeződésének folyamata rajzolódik ki. A beszélgetések középpontjában az „erdélyiség” jelentésének vizsgálata áll, amely nem statikus adottságként, hanem a budapesti társadalmi interakciók során folyamatosan újraképződő jelentésegyüttesként értelmezhető. Céлом feltérképezni azokat a kategóriákat, élethelyzeteket és társas szituációkat, amelyekben a másság-érzet artikulálódik, és mindezt az interjúalanyok beilleszkedési tapasztalataival, valamint jövőbeli terveivel összefüggésben tárgyalni. A kutatás további irányaként a budapesti többségi nézőpont bevonása is körvonalazódik, az identifikáció relációs természetének mélyebb feltárása érdekében.

Kulcsszavak: migráció, erdélyi, identifikáció, fiatal felnőtt

Szinok Bianka: A mikófalvi lakodalmi étkezés a XX. század második felében és a XXI. század elején

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, BTK Néprajzi Intézet

Absztrakt

Előadásom a heves vármegyei mikófalvi lakodalmi étkezési szokások változását vizsgálja, különös tekintettel a lokalitás szerepének átalakulására. A doktori kutatásom célja annak feltárása, hogy a házasságkötéshez kapcsolódó hagyományok miként öröklődnek generációról generációra, illetve hogyan módosultak a társadalmi, gazdasági és kulturális változások hatására. Ennek egy nagyobb résztémája a lakodalmi étkezések vizsgálata. Terepmunkát a palóc kulturális területen elhelyezkedő Mikófalván végzek. Az itt készült interjúkra és a szakirodalomra támaszkodva elemzem a lakodalmak étkezési rendjét és az ahhoz kapcsolódó rítusokat. A kutatás rámutat, hogy a lakodalmi étkezések szerkezete szoros kapcsolatban áll a lakodalmak időtartamával és helyszínével. Az 1950-es évektől kezdődően fokozatosan csökkent a többnapos, otthon szervezett lakodalmak száma, miközben egyre elterjedtebbé váltak az egynapos, gyakran külső rendezvényhelyszínen tartott esküvők. E változások az étkezési szokásokat is átalakították: a hagyományos, közösségi előkészületeken alapuló menüsor egyszerűsödött, miközben néhány jellegzetes fogás továbbra is meghatározó maradt. Emellett a korábban szimbolikus lakodalmi kalács szerepét fokozatosan átvette az esküvői torta, ami a városi hatások erősödését és az ünnep reprezentációs jellegének változását is jelenti. Összességében arra a következtetésre jutottam a kutatás során, hogy a mikófalvi lakodalmi étkezés hagyományrendszere nem tűnt el, hanem átalakult: a lokalitás szerepe beszűkült, és elsősorban néhány kiemelt ételben és szokáselemben őrződik meg.

Kulcsszavak: palóc, lakodalmi étkezés, lakodalmi kalács, lokalitás

Takács Gábor Csaba: A velünk élő cigány kultúra - cigány/roma reprezentáció a filmvászonon a XX-XXI. század fordulóján és annak hatása napjainkban

Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Romológia Tanszék

Absztrakt

A tanulmány célja a napjaink cigány/roma kultúrájáról alkotott – gyakran sztereotip – képek újraértelmezése egy nem hétköznapi nézőpontból. A vizsgálat a múlt felől, a filmvászon közvetítésével keresi a választ arra, miként formálódtak a cigánysággal és a cigány kultúrával kapcsolatos mai társadalmi nézetek. Az elemzés kiindulópontja a szocializmus időszakának filmművészete, különös tekintettel a cigány alakok megjelenítésére, azok társadalmi kontextusára és feltételezhető hatásaira. Ezt követően a rendszerváltás és az azt követő évtizedek roma reprezentációi kerülnek vizsgálat alá egészen a 2000-es évek elejéig. A tanulmány célja nem pusztán egy valós vagy valószínűként vélt társadalmi körkép felrajzolása, hanem annak feltárása, hogy ezek a filmes képek milyen módon hatnak tovább napjainkban. Az elemzés külön figyelmet fordít a többségi társadalom és a roma közösségek közötti feszültségek megjelenítésére, valamint az önreprezentáció különböző – olykor torz vagy problematikus – formáira is. Ennek keretében néhány önreflexívnek szánt, ám vitatható hatású médiapélda is bemutatásra kerül. A tanulmány végső célja a konstruált roma reprezentációk és a társadalmi valóság közötti különbségek feltárása, továbbá annak vizsgálata, hogy a vizuális ábrázolásokhoz kapcsolódó jellemvonások és hagyományképek mennyiben tekinthetők hitelesnek a cigányság vonatkozásában, és miként értelmezhető ezek egykori és mai társadalmi jelentősége.

Kulcsszavak: cigány/roma reprezentáció; cigány kultúra napjainkban; filmművészeti ábrázolások

Vona Zoltán: A Rózsa András és Rózsa Sándor betyárok koponyáin végzett frenológiai vizsgálatok eredményei

Debreceni Egyetem, Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

Absztrakt

Rózsa Sándor napjainkig is a legismertebb dél-alföldi betyárvezér. Kalandos életét a legtöbben ismerik, azonban haláláról és maradványainak további sorsáról már kevesebben tudnak. Végső nyughelye Szamosújváron található, a haramia koponyáját azonban nem temették a sírba. A korszak sajátos tudományos irányzatainak, mint a frenológiának és a kriminál-antropológiának a jeles hazai képviselői vizsgálatoknak vetették alá a betyárvezér és fivére, Rózsa András koponyáját. Az irányzatokat követő szakemberek összefüggéseket igyekeztek találni a bűnözői hajlam kialakulása és bizonyos testi jegyek között. Előadásomból kiderül, hogy a koponyák milyen kalandos

utat jártak be napjainkig, hol találhatóak jelenleg, illetve hogy az antropológusok milyen meglátásokkal éltek Rózsa Sándorról és Rózsa Andrásról a vizsgálatokat követően. Prezentációm során a Rózsa testvérek egészségügyi állapotára vonatkozóan is értékes, ezidáig kevésbé ismert adatokat közlök. Esetpéldáimon keresztül kívánok rávilágítani arra, hogy az antropológia és a folklór hogyan kapcsolódhat össze korszerű interdiszciplináris kutatások által a 21. században. Végezetül a kutatás további lehetőségeit és nehézségeit ismertetem a közönséggel.

Kulcsszavak: Rózsa András, Rózsa Sándor, kriminálantropológia, Cesare Lombroso, Lenhossék József

KÖZREMŰKÖDŐK, TÁRSSZERVEZŐK ÉS TÁMOGATÓK

Kultúra- és Társadalomkutató Hallgatókért Egyesület

Hatvani István Szakkollégium

Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma

Egyházi Néprajzi és Muzeológiai Szekció

Debreceni Református Kollégium Múzeuma

Debreceni Zsidó Kulturális és Tudományos Kutatóintézet

MTA DAB Néprajzi Munkabizottsága

HUN-REN-DE Néprajzi Kutatócsoport

NETA
WORKING

HUN-REN
Magyar Kutatási Hálózat

